

Françoise

Het allerbelangrijkste was dat niemand te weten kwam dat haar moeder gestoord was. De bureen niet, en zeker Dubois van de overkant niet die klaagde over de geur van appeltabak die blijkbaar door de brievenbus haar appartement in trok en waar haar dwergpincher Pippin volgens haar suf van werd. Sindsdien plakte Françoise elke avond de kieren van de deur af met tape.

Ook de docenten van de *école élémentaire* niet, daarom lette Françoise er pijnlijk zorgvuldig op dat ze elke ochtend schone kleren aantrok, haar dunne bruine haar met een spierwit lint opbond en op geen enkele manier ongewenste aandacht trok. Ze mocht bijvoorbeeld beslist niet onder de les in slaap vallen omdat ze 's nachts naast haar moeder op de keukenvloer had gezeten, die huilde en huilde en aldoor uit het raam wilde klimmen om de kortere weg vier verdiepingen naar beneden te nemen.

Ook de conciërge niet, die weliswaar aan één oog blind was, maar een scherp gehoor had en laatst vroeg waarom Françoises moeder drieëntwintig keer achter elkaar naar hetzelfde lied luisterde. Drieëntwintig keer '*Non, je ne regrette rien*' van Piaf.

'Ze bestudeert de verschuiving van de betekenis in de muziektheorie van ware liefde tot perifere dweperij,' had Françoise doodernstig geantwoord. 'Voor haar volgende filmcompositie. Een heel nieuwe serie. Bij Netflix. Maar dat is nog geheim.'

De conciërge had het woord ‘perifere’ achter haar strakke voorhoofd om- en omgedraaid en Françaises leugen geaccepteerd. Ja, ze was zelfs enthousiast geweest dat ze nu meer wist dan alle anderen in huis.

Françoise loog niet graag – ze had er om precies te zijn een bloedhekel aan. Maar ze was er buitengewoon goed in geworden. Liegen was makkelijk als je er hier en daar gewichtig klinkende vreemde woorden doorheen vlocht. Iedereen geloofde een keurig meisje van bijna twaalf dat moeilijke woorden gebruikte. Françoise kende het Larousse-woordenboek en het synoniemenlexicon van buiten.

Ander woord voor onbekend woord: xenisme, leenwoord.

Ander woord voor liegen: waakdromen.

Woord in het alfabet na liegen: lier.

Waakdromen. Dat beviel Françoise. Als ze zichzelf wijsmaakte dat ze – meegezogen door een luchtvlaag die naar zeewater, rozemarijn en zijde rook – alleen maar waakdroomde, dan ging het wel.

Dan kon ze van haar moeder een componist van filmmuziek maken. Of diplomatentolk. Financieel adviseur. Je moest alleen oppassen wie je wat vertelde.

En natuurlijk details. Het waren altijd de details die overtuigden en afleidden van wat zichtbaar was, maar verborgen moest blijven, zoals het spierwitte haarlint de aandacht moest afleiden van de kringen onder haar ogen.

Françoises moeder loog nooit en dat was een ander deel van het probleem. Ze zei tegen iedereen wat ze dacht, wat ze voelde, ze hield haar gaven niet verborgen en de meeste mensen voelden zich daar ongemakkelijk bij. Françaises moeder kon naar een hoopje tandenstokers kijken dat gevallen was en zeggen: 87, en dat klopte. Ze keek Dubois aan en zei: Front National-kiezer. Ze kon iemand op een bepaalde manier aankijken en dan vertelden de mensen haar korenbloemblauwe ogen het onopgesmukte verhaal van hun mislukte leven. Haar moeder keek naar Françaises donkerbruine ogen en zei: de zijne, niet de mijne.

Heel veel meer wist Françoise niet over haar vader; het was

zeer waarschijnlijk dat hij niet eens wist dat zij bestond.

In het alfabet voor complicatie: complexiteit.

Maar dat was niet belangrijk.

Belangrijk was dat er ook goede periodes waren. Belangrijker was om ze niet te vertrouwen. Het allerbelangrijkste: dat niemand erachter kwam.

Dat wist Françoise heel zeker door alle boeken van de schoolbibliotheek die ze stiekem gelezen had, stilletjes voor hun appartement in het koude trappenhuis, terwijl Dubois met haar zenuwachtige pincher in de Jardin du Luxemburg wandelde en Pippin de lichte paden met zijn dunne poep bevulde.

Als Françoise buiten voor de deur nog eventjes zat te lezen – heel even maar, een klein uurtje – voordat ze naar binnen ging om te kijken of haar moeder weer met een hoed op en verder niets anders aan in een leeg ravioliblik stond te roeren, dan was het bijna alsof ze de tijd had stilgezet. En in die stilgezette tijd raadpleegde ze boeken over het leven. Ze mocht elke week vijf boeken uit de bibliotheek mee naar huis nemen, maar nooit boeken voor volwassenen, zelfs niet als ze een goed wiskundecijfer had. Ze las ze allemaal en verstopte ze bij de trap naar de zolder en de vroegere mooie kamers achter de revisieklep voor de schoorsteenveger, die niet meer gebruikt werd. Waar nu duiven in een woongemeenschap leefden met de boeken die Françoise voor een paar cent op vlooiemarkten kocht en in die kamer bewaarde.

De boeken hadden heel duidelijk, al was het op verschillende manieren, gezegd: als iemand het te weten kwam zou zij, Françoise, naar een tehuis gestuurd worden of, zoals oudere boeken het graag huiveringwekkend noemden: een opvoedingsgesticht. En haar moeder zou naar een van die witte huizen moeten en vanaf dat moment was je leven niet meer van jou. Je was óf overgeleverd aan allerliefste, maar hulpeloze mensen, óf de kwaadaardigste en machtigste. Normale mensen kwamen bij zoiets niet voor. Dat had ze gelezen in *Oliver Twist*, *Duitse les* en *Krabat*. En ze had een stelregel: als drie boeken ongeveer hetzelfde beweerden, was het waar.

Maar nu was het bijna vakantie, een eindeloze zee aan zomerdagen. Dat betekende dat Françoise haar leesuurtes ergens in de dag moest verstoppen op momenten waarop haar wegblijven niet opviel. Ook wat er daarna kwam, baarde haar zorgen. Ze zou niet meer naar de basisschool, maar naar het *collège* gaan, woensdagmiddag niet langer vrij hebben en ze zou elke dag twee uur later uit zijn. Dat waren absoluut meer gaten in de tijd waardoor haar moeder kon ontsnappen en het was de vraag wat ze dan zou gaan doen.

Maar wie weet: misschien had ze weer een keer goede weken.

Als haar moeder haar zwarte Chanel-hoed met sluier droeg, was het geen goede dag en werd hij zelden beter. Als ze haar gele hoed met de fruitversiering droeg, dan was ze ondernemingslustig, wat gevolgd kon worden door een goede periode. Net als van die merkwaardige bloemen die heel kort, maar ongelooflijk mooi bloeien. In zo'n goede periode waren ze een keer naar Deauville, naar zee gegaan, vanaf Saint-Lazare met de trein, met een enorme opblaasbare eenhoorn die telkens een raar piepgeluidje maakte als je hem bewoog. Haar moeder vond het heerlijk om in zee te zwemmen, maar ze durfde niet en sloot zich op in haar kamer.

Ze hadden in het warenhuis Lafayette bij de grappige kleine Aziaat achter de huishoudafdeling dimsums uit dampende gestapelde mandjes gegeten tot ze niet meer konden, en haar moeder had haar de truc met de stokjes laten zien.

Ze had Françoise ook over de geheimen van de voorgevels van de huizen in Parijs verteld en ze hadden hand in hand rondgedwaald, met hun hoofd in hun nek om naar kariatiden en atlanten te zoeken. Stenen vrouwen en mannen, dicht bij de hemel dan bij de grond, en het meest hield haar moeder van de bizarre engel in de rue de Turbigo.

‘Kijk, ze denken allemaal dat ze een tasje met geld bij zich heeft. Maar waar hebben engelen geld voor nodig? Daar merk je trouwens aan dat wij er geen zijn, Frankie. Wij hebben zoveel geld dat we geen heiligen kunnen zijn.’

Ze hadden door Parijs gestruind en haar moeder had de

bordjes met prijzen bij de kapsalons bestudeerd en Françoise uitgelegd: ‘Dat is de index van arrogantie. Je moet naar de prijs van het verven kijken. Alles beneden de vijftig euro betekent dat de mensen hier arm zijn, maar ze zijn meestal vriendelijk. Hoe hoger de prijs voor het kleuren van je haar, hoe groter de arrogantie.’ In hun wijk kostten alleen lokjes al honderdttwintig.

Haar moeder wist heel veel, maar hoe wist Françoise niet. En ook niet of het waar was.

Ze haalde het in elk geval niet uit boeken, ze las nooit en ze had niet eens zoals veel andere volwassenen gewoon boeken als decoratie neergezet om zichzelf de schijn van belezenheid te geven.

En waarom haar moeder haar Frankie noemde en niet Françoise, zoals Sagan met haar voornaam heette, dat wist Françoise ook niet. Ze mocht Sagan nog niet lezen, maar toch had ze het gewaagd om een blik in *Bonjour Tristesse* te werpen toen de schoolbibliotheek vlak voor het begin van de vakantie werd gerenoveerd en een deel van de literatuur voor volwassenen open en bloot in de gang naar de kopieerruimte was neergezet. En Françoise las snel, meestal deed ze een bladzijde per minuut. Maar alleen als ze haar stem in haar hoofd uit probeerde te zetten, die meestal meesprak als ze las.

Cécile was in die gestolen leesminuten tot een grote zus op zuidelijke reizen voor Françoise geworden. Ze zou er graag langer met haar over hebben gepraat, maar de bibliothecaresse, madame Herodot, kwam er al aan, pakte de roman uit haar hand en zei: ‘Dat is niets voor jou.’

‘Waarom niet?’

‘Het gaat over dingen die...’ Madame Herodot had naar bijvoeglijke naamwoorden gezocht en Françoise had er haar bijna een paar uit haar favoriete repertoire ter beschikking gesteld.

Wellustig? Obscuur? Verontrustend?

Maar bij sommige volwassenen moest je ervoor oppassen om de wijsneus uit te hangen. Dan kregen ze onmiddellijk achterdocht en stuurden ze je naar de schoolpsycholoog.

‘... die volwassenen bezighouden. Wees blij dat jij niet zulke ingewikkelde problemen hebt.’

Françoise had ernstig geknikt.

‘Ja, daar ben ik erg blij om,’ had ze gewaakdroomd en bij een van de volgende gelegenheden had ze bij een boekenstalletje aan de Seine naar het boek gevraagd. ‘Voor mijn zus voor haar verjaardag, zij heet ook Cécile en ze studeert comparatieve linguïstiek van de voorbije twintigste eeuw.’

Ze had een vergeelde pocketeditie met vochtplekken gevonden, voor het fabelachtige bedrag van drie euro.

Toen ze het boek zorgvuldig in haar schooltas stopte, had de *bouquinist* nog iets gezegd. Iets belangrijks, misschien zelfs belangrijker, misschien wel het allerbelangrijkst peinsde Françoise naarmate ze langer op de rand van deze vakantie-oceaan stond en erover nadacht hoe ze haar moeder definitief en waarachtig zou kunnen helen. Het kon haar zelfs bijna niets meer schelen dat hij haar tutoyeerde, wat Françoise anders niet gepast vond, omdat ze elf, bijna twaalf was.

‘Als je een mooiere uitgave wilt hebben, ga dan eens naar de literaire apotheek van Jean Perdu. Die heeft ook eerste uitgaven, vers uit het ei gepeld. Daar moet je alleen je zakgeld voor aanspreken, kleine mademoiselle. Maar dat is je grote zus vast wel waard.’

Françoise had het nog eens gevraagd, bestond dat echt: een literaire apotheek? Serieus? Hoe ging dat dan? Had je daar een recept voor nodig? Kon iedereen daar zomaar heen? Met elk soort ziekte?

Schouderophalen. ‘Is niet elk boek ook een aspirientje voor de ziel?’

Maar Françoise wist niet wat aspirine was. Ze kende alleen tianeptine, dalcipran, esketamine; daarnaast normodorm en nog een paar dingen, waarvan ze de bijsluiters had bestudeerd en wat ze niet begreep, had ze in de bibliotheek opgezocht.

De bouquinist had een veelbelovender klant ontdekt, liet zich niet langer ophouden door een beleefd schoolmeisje en zei alleen nog: ‘Soms zijn er situaties waarin niemand nog raad

weet, behalve Jean Perdu. Die adviseert dan een boek uit zijn boekenschip, of twee of vijftien, en daarna gaat het wel weer. Vraag me niet hoe het werkt, ik voel me in elk geval altijd beter na een dosis Henry Miller, dat kan ik je wel zeggen.'

Dat zei Françoise absoluut niets, maar wat ze wel wist was dat zij zich ook bij het ene boek beter voelde dan bij het andere. Lichter, met meer vertrouwen. Alsof het allemaal wel zou lukken als ze niet naar de hele berg keek, maar alleen naar de volgende stap.

Dan was ze vanbinnen warm en weids, en ze had ontdekt dat er gedachten en wensen in haar leefden die 'goed' waren. Ze dacht dit 'goed' tussen aanhalingstekens omdat het niet het 'goed' van goed of fout was, dus *recht en onrecht* en *volgens de regels*. Ook niet het goed in de zin van hoe Dubois vond dat alles hoorde, *fatsoenlijk*, en vond dat mensen van ergens anders dat niet waren, wat Françoise verontwaardigde. Maar ook niet het goed – *correct, foutloos* – uit het werkboek van wiskunde.

Ander woord voor goed: waarachtig. Waarlijk. Wasecht.

Ze voelde zich wasecht. Dat het oké was om te zijn wie ze was. Niet volgens de regels, noch netjes, noch foutloos.

En die monsieur Perdu in zijn literaire apotheek, die kon dus maken dat je je niet alleen maar wasecht voelde. Maar dat het dan 'wel weer ging', ook in situaties waarin niemand wist hoe het verder moest, en dat beschreef de toestand van haar moeder volgens Françoise tamelijk nauwkeurig.

Françoise wist in elk geval niet hoe het verder moest, hoe ze de zomervakantie door moest komen en het daarna, en na dat 'daarna' de rest van haar leven.

Omdat, heel soms, boeken ervoor zorgden dat Françoise zich gewoon niet 'goed' voelde, maar volkomen op de verkeerde plek. Dan wilde ze graag ergens anders zijn, een ander thuis hebben.

Bij de familie Weasley wonen en ervoor oppassen dat ze geen knalbonbons aanpakte die de vrolijke tweeling je probeerde aan te smeren. Of bij de Alm-Öhi. Of de kinderlijke keizerin redden, Françoise had tientallen namen voor haar. Of de denk-

beeldige Cécile ervan weerhouden om uit verveling en jaloezie domme dingen te doen, zoals een verstandige kleine zus zou doen als haar grote zus last van haar hormonen had.

Gelukkig had ze Schiller. Schiller was een kat uit het asiel. Twee jaar geleden had haar moeder een rieten mand voor Françoise neergezet met een haveloze zwarte kater. ‘En, ben je blij?’

Françoise had hem Schiller genoemd.

‘Is dat je leraar?’ had haar moeder gevraagd, en Françoise had na een poosje zwijgend geknikt.

Tegen het eind van een heldere periode deed haar moeder meestal iets vreemds en kolossaals. Zo waren ze niet alleen aan een kat met de naam Schiller gekomen, maar ook aan een kamer vol ezels en verf, in de parkeergarage stond een Jaguar Coupé XJS uit 1991 waar nooit in gereden werd, en in de opslagkamer woonden vijf stofzuigrobots. Morlocks. Schiller kon niet met ze opschieten, omdat ze hem in slagorde door de gang achterna-snorden en het op het puntje van zijn staart hadden voorzien.

De laatste dagen voor de grote vakantie in juli waren op school alvast een soort voorvakantie, tenminste voor degenen die na de zomervakantie niet meer terug zouden keren. Daarom kon Françoise twee uurtjes ontsnappen, voordat haar moeder haar thuis verwachtte, om naar de Champs-Élysées-haven te gaan en die literaire apotheek eens van dichtbij te bekijken.

Ze koos positie op de Pont Alexandre III en legde haar kin op haar vuisten, bekeek het boekenschip, een verbouwd vrachtschip met een enorme patrijspoort aan de rivierkant. In de bibliotheek had ze een computer mogen gebruiken en ze had de literair apotheker opgezocht. Hij maakte video’s over boeken en hij hield een ‘spreekuur’ waarbij hij uitlegde voor welke aandoeningen van het gemoed welk boek geschikt was.

Françoise vond dat monsieur Perdu een sympathiek gezicht had, het was rustig en melancholiek en een klein beetje mooi, maar niet zo mooi dat ze achterdochtig werd. Hij had een aangename stem en hij was zelfverzekerd als hij over boeken praatte, maar daaronder bespeurde Françoise de onzekerheid

waar ze zelf ook last van had wanneer ze voor de klas stond en geluid uit haar mond moest laten komen. Dat was om te sterven zo afschuwelijk.

Madame Herodot had ‘Sst!’ gedaan en Françoise had ‘sorry’ gefluisterd en het literaire spreekuur verder zonder geluid bekeken. Zijn handen streelden de boeken. Heel voorzichtig. Alsof ze leefden. Dat deden ze natuurlijk ook, alleen wisten maar weinig mensen dat, dacht Françoise en ze had geen idee waarom ze zo iets dacht.

Daarna had ze verder geklikt en ze had een artikel gevonden waarin de vroegere president over Jean Perdu vertelde. Oei, de president had dus ook weleens last van een aandoening gehad. En dan nog een artikel over de heropening in het jaar 2016, na twee jaar afwezigheid. Dus de boekenapotheker was een keer weggeweest en toen weer teruggekomen. Goed, ze kon zich er nu niet druk over maken wat hij tijdens zijn afwezigheid allemaal had beleefd.

Wat Françoise nu nog nodig had, was een expeditie naar die literaire apotheek om zich er met eigen ogen van te overtuigen. Ze zou liegen, maar niet te veel, gewoon net genoeg om te zorgen dat ze er niet achter kwamen. Ja, ze zou een aandoening moeten bedenken om hem te testen. Misschien was die monsieur Perdu iemand die haar moeder kon helen.

Françoise

‘Goedendag, mijn naam is Françoise Bellanger en ik heb literair-medisch advies nodig.’

Dat was de zin die Françoise had bedacht als begin. Boven- dien had ze haar tien favoriete boeken van dat moment beke- ken, of eigenlijk elf, want *Spaar de spotvogel* was onvoorstel- baar goed, maar *Oliver Twist* ook, en die twee deelden de eerste plaats. Tenminste, in dit semester van het jaar 2017. Ze hield het bij, haar leesjournaal lag boven bij de boeken in de duiven- woongemeenschap. In *Oliver Twist* was de boekhandelaar bij Françoise in de smaak gevallen, de eerste echt fatsoenlijke mens na elf hoofdstukken. Tot die tijd was alles gewoon om te janken geweest, en de meeste problemen waren veroorzaakt door mensen die zichzelf belangrijk vonden. Dus deze tien of elf boeken, haar favoriete boeken, als ze die vanuit een boek- therapeutisch oogpunt bekeek (ze had het woord opgezocht, het kwam heel dicht bij datgene wat die monsieur Perdu deed), dan was de diagnose van haar aandoening... tja... nou ja... rechtvaardigheidsmanie misschien?

Françoise had er nooit over nagedacht of zij ergens aan leed. Haar moeder had zeker een half triljoen aandoeningen, maar zichzelf, Françoise? Met haar ging het toch, nou, ja, het ging best.

En wat waren trouwens erkende aandoeningen op literair farmaceutisch gebied? Ze had nergens een lijst kunnen vinden,

niet eens op de website van de Wereldgezondheidsorganisatie.

Haar hart zonk in haar schoenen, zo diep als Nemo.

Maar daar schoot ze niets mee op. 'Voor Engeland!' fluisterde ze zichzelf moed in en ze rende met afzakkende kniekousen naar het boekenschip en sprong in volle vaart door het schot zijn buik in, terwijl ze aan Jonas en de walvis dacht.

'Ach,' zei een ongelooflijk stralende jonge vrouw toen ze Françoise naar binnen zag springen, en ze keek op van de toonbank met de kassa links naast het schot. 'Je bent een beetje vroeg. Maar we hebben vandaag boeken voor jongeren in het boekenbuffet, Jane Austen, Patrick Süskind, een beetje *new adult*, maar laat ik je waarschuwen, dat laatste wordt misschien een beetje...'

'Obscuur?' liet Françoise zich ontvallen, die echt van dat woord hield.

'Ja, dat klopt wel,' zei de ongelooflijk stralende vrouw. 'Maar je bent altijd welkom en als het te obscuur wordt, hou je je oren maar dicht of je roept: "te akelig".'

Françoise knipperde een paar keer met haar ogen. Ze had verwacht dat de boekenapotheker ernstig en melancholiek tegenover haar zou staan, dat ze waarschijnlijk zelfs in de weg zou staan omdat hij zoals alle volwassenen bang zou zijn dat kinderen de zaken verstoorden. En nu nodigde deze vrouw met ogen als chocolademacarons en gevlochten haar met vrolijk klakkende siersteentjes haar gewoon uit om bij een boekenbuffet voor jongeren zomaar 'te akelig' te roepen? Madame Herodot zou haar niet eens hebben toegestaan om *Het parfum* of obscure newadultroromans ook maar aan te raken.

'Ik ben in *Bonjour tristesse* begonnen,' ontglipte het Françoise. 'Daar is helemaal niets akeligs aan. Het is eerder als een treurig spel dat je in je eentje speelt omdat je niets anders kunt verzinnen. Zoals aan een korstje pulken. Het doet pijn, maar het is op een bepaalde manier prettig. En je kunt het niet laten.'

'Dope,' zei de jonge vrouw. 'Je hebt gelijk.'

Ze zwegen. Françoise was niet gewend dat iemand tegen haar

zei dat ze gelijk had. Zonder ‘maar’. Als iemand iets aardigs zei en er daarna een ‘maar’ volgde, kon je alles voor dat ‘maar’ wegstrepen, zoveel wist Françoise wel.

Verlegen keek ze om zich heen. Er waren heel veel boeken, maar zo te zien waren ze niet gerangschikt naar genre of leeftijd van de lezer. Heel anders dan in de schoolbibliotheek. Daar stonden de klassiekers keurig bij elkaar, de boeken voor kinderen strikt gescheiden van die voor jongeren en volwassenen, alsof ze mazelen hadden.

Hier stond *Oliver Twist* op dezelfde plank als *Een weeffout in onze sterren* en een boek dat *Laat me nooit alleen* heette. Ze hield haar hoofd schuin om de aparte naam te ontcijferen. Ishiguro?

‘En nu?’ vroeg de stralende vrouw.

Françoise overwoog in stilte wat ze het liefst wilde vragen: waar is monsieur Perdu? Of: waarom staan deze boeken bij elkaar? Of: wie is Ishiguro? Maar omdat ze niet wist hoe je dat moest uitspreken koos ze voor: ‘Waarom staan die boeken zo bij elkaar?’

‘Ze helpen met huilen.’

‘Gaaf dat niet vanzelf?’

‘Bij sommige mensen niet.’

‘Waarom niet?’

‘Misschien omdat ze het zichzelf zo lang verboden hebben dat ze niet meer weten hoe het moet. Of ze zijn bang dat ze dan nooit meer kunnen ophouden. Of omdat ze vanbinnen helemaal versteend zijn, en niet langer met stenen in hun buik willen rondlopen. Misschien omdat zo’n steen niet eens van hen is. Soms geven ouderen hun buikstenen door aan de jongeren. Angststenen, presteerstenen, niet-goed-genoegestenen, dat soort dingen.’

Die jonge vrouw praatte met haar alsof ze volwassen was! En ze zei zulke geweldig omineuze dingen!

Woorden in het alfabet: omicron, omineus, omissie.

Woorden met omi.

Er was geen omi in Françoises leven en boeken gaven nogal

uiteenlopende informatie over dat personage. Goed zijn in bakken scheen een van de typerende kwaliteiten te zijn. Soms dacht Françoise dat haar moeder op een dag vanzelf was gematerialiseerd, zoals het universum. Er was geen oma, geen opa, geen broers en zussen, en mama's vrienden: tja, die materialiseerden zich ook, maar alleen in de fantasie van haar moeder.

‘Wat is een niet-goed-genoegesteen?’

‘Als je denkt dat iedereen in alles beter is dan jij.’

‘Bent u ook literair apotheker?’ vroeg Françoise. ‘Zoals monsieur Perdu? Ik heb hem op de video gezien.’

‘Zeg maar gerust jij en jou, we komen immers ongeveer uit hetzelfde potje. Ik ben Pauline. Boekenapotheker in opleiding.’

‘Kun je zoiets worden?’

‘Zoiets kun je worden.’

Françoises gedachten wervelden onbelemmerd door de lucht en op de een of andere manier was haar huid te ruim geworden, en haar tong was veranderd in een prop vloeipapier uit haar wiskundeschrift.

‘En waar staat *Spaar de spotvogel*?’ vroeg ze ondanks de prop.

‘Op twee afdelingen. Ik zal het je wijzen.’

Pauline liep met haar klakkende steentjes in haar haar voor haar uit en bleef toen staan. ‘Kijk, eentje bij vaderverlangen.’

Françoise slikte de prop in en volgde Pauline zoals de Morlocks Schiller volgden.

‘En dan nog eentje bij niet-erkende vooroordelen.’

Oei. Die afdeling was wel heel groot. Dat leek een tamelijk veelvoorkomende aandoening te zijn, net als voetschimmel. Daar scheen niet alleen Dubois last van te hebben.

Pauline draaide zich om. ‘Wilde je nog iets vragen?’

Françoise haalde diep adem en zei snel: ‘Mijn naam is Françoise Bellanger en ik heb literair-medisch advies nodig!’

Het liefst had ze er nog achteraan gezegd: van monsieur Perdu, maar Pauline was zo aardig en straalde zoveel warmte uit dat Françoise haar niet wilde beledigen door te zeggen dat ze liever monsieur Perdu wilde spreken, zelfs al was hij hopelijk

niet zo mooi en misschien helemaal niet aardig. Om redenen waar ze over na zou moeten denken. Bij Pauline was ze bang dat haar geraffineerde waakdromen niet zou werken, omdat Pauline en Françoise, hoe had ze dat ook alweer gezegd, ongeveer uit hetzelfde potje kwamen.

‘Jean?’ riep Pauline de buik van het boekenschip in. ‘Een klant!’

Was dat een soort codewoord? ‘Klant, let op, leugenaar’, en dan zou hij haar *De vijf* aanpraten en haar naar huis sturen. Françoise wist dat ze dat moest tegenhouden, niet uithouden, en waarom waren sommige woorden ook zo verdraaid gecompliceerd dat maar een paar letters verschil een heel ander leven tot gevolg hadden. Wat kon er niet allemaal misgaan met alles, zelfs met bidden, als iemand lispelde of mompelde: maak dat ze van me houdt, maak dat ze van me houdt, waarbij bidden eigenlijk een gesprek met jezelf was, dat zei Françoises moeder. En waarom moesten haar gedachten uitgerekend nu alle kanten op gaan en, natuurlijk, nu liet ook haar innerlijke gouvernante nog van zich horen: ‘Concentreer je, Françoise!’

‘Bonjour, madame,’ zei de boekenapotheker. In het echt was monsieur Perdu heel groot en hij keek rustig op Françoise neer, zonder op haar neer te kijken.

En hij had haar niet getutoyeerd.

Ze keek hem van tamelijk laag in de ogen. En hij keek van tamelijk hoog regelrecht naar de losse eindjes van haar rondtollende gedachten.

‘Mijn naam is Françoise Bellanger en ik heb literair-medisch advies nodig,’ fluisterde Françoise, de enige complete zin die niet ongecontroleerd ronddanste.

‘Natuurlijk,’ zei de boekenapotheker. ‘Zullen we even gaan zitten?’ Monsieur Perdu wees naar een hoekje bij de grote patrijspoort waar zij rechtop kon staan. Hij moest zich vast dubbelvouwen.

En... hij glimlachte. Een klein beetje maar. Op een goede manier. Niet op die andere manieren: spottend, boosaardig, kleinerend. Vals.

Hij glimlachte wasecht.

Françoise had ergens gelezen dat er momenten in het leven waren die zo klein waren dat ze eerst helemaal niet opvielen, omdat er zoveel van waren, al op één enkele dag. Een glimlach of geen. Een 'nou goed' of 'ach nee'. Een stap te veel of te weinig. Avondeten kopen of onder een vrachtwagenwiel liggen.

En later, als je erop terugkeek, besepte je dat die kleine, amper drie seconden durende momenten alles veranderden en in volledig nieuwe banen leidden. Alsof een of andere conducteur van het universum 'Ach, laten we hier de wissel eens omzetten en kijken wat er gebeurt' zei, en tja.

En door die wasechte glimlach wist Françoise: ze kon niet tegen monsieur Perdu liegen.

Of, veel obscurder: ze zou het wel kunnen.

Maar ze wilde het niet.

Françoise wilde monsieur Perdu alles vertellen, van de hielden en de heldere en donkere weken en dat ze graag een zus zou hebben of op zijn minst een vriendin, en mama's ogen, niet die van haar vader, tenzij hij Atticus Finch was. Ze wilde hem vragen waarom ze zo dol was op *Oliver Twist*, door de manie misschien, en hem vertellen dat ze een hekel had aan ravioli uit blik, maar dol was op citroentaart, dat ze alleen geen oma had die hem kon bakken, en dat ze na het koken voor zichzelf en haar moeder als ze naar school ging altijd bang was dat ze had vergeten het gas helemaal af te sluiten, wat ze altijd moest doen vanwege mama en haar vergeten blikken op het fornuis, en dat kon ze echt allemaal niet zeggen. Dan zouden ze erachter komen.

Dus zei ze, verstikt door de schoenveter die strak om haar keel gedraaid zat: 'Ik wil toch maar liever niet.' En ze rende zo snel als ze kon het boekenschip uit. Ze joeg over de kade, haar schooltas sprong op haar rug op en neer en terwijl ze rende begon ze te huilen, te huilen, te huilen. Nee, ze had geen Ishiguro of Dickens nodig, het ging zo toch ook prima, en huilend liep Françoise naar het eerste het beste metrostation, sprong in een trein en maakte zich klein in een hoekje van de maffe wagon.

Ze draaide haar hoofd opzij en verstopte haar gezicht achter haar beide handen tot ze het eindstation hadden bereikt en zij helemaal leeg was en buikpijn had en niet wist waar ze was.

‘Frankie!’ riep haar moeder uit een van de vele kamers toen Françoise aan het eind van de middag de voordeur opendeed, uitgeput haar lage schoenen uittrok en netjes naast de com-mode zette. De boodschappen zette ze ernaast. Ze deed boodschappen volgens de stoplichtenpiramide die ze als achtjarige op de achterkant van een doos cornflakes had gezien. Haar moeder at absoluut te veel ‘rood’, veel te weinig ‘groen’ en ze wilde meestal iets zoets van de top van de piramide.

‘Frankie, kijk eens wie er is!’

Zag haar moeder haar vrienden weer in een hoekje zitten? Of was er toch iemand van jeugdzorg langsgeslagen – ‘Ach, goedendag, madame Bellanger, goed, laten we dan maar eens een koffer pakken voor uw dochter, maakt u zich geen zorgen, een kleintje maar, ze slaapt immers met vijf andere meisjes in een schoenendoos. U hoeft voor uzelf ook niet veel in te pakken, madame, in de inrichting zijn genoeg uitstekende overalls met praktische dwangsluitingen, comfortabel en goed wasbaar.’

Françoise controleerde of het haarlint goed zat, trok haar gekreukte witte blouse recht en stopte hem met trillende vingers steviger in de band van haar plooirok. Ze vond dat ze er nog steeds uitzag als een onopgemaakt bed.

‘Frankie?’

Glimlachen, Françoise! Bah, verdorie, niet zo overdreven, je bent toch geen debiele honingkoek van de levensmiddelenpiramide!

In het alfabet ervoor: debetzijde, debetsaldo (meer inkomsten dan uitgaven).

Debatteren (voor en tegen van een zaak bespreken).

Haar moeder had een keer gezegd dat je je nooit moest laten verleiden tot een discussie met je innerlijke gouvernante. ‘Of in het geval het een hele vergadering is, wend je dan tot de

voorzitter!’ Je moest gewoon hardop denken: einde discussie! En dat deed Françoise.

Schiller liet zich niet zien. Af en toe ontsnapte hij door een raam, soms liet haar moeder hem in het trappenhuis en dan hield hij zich bezig met zijn kattenzaken.

Op haar kousen trippelde Françoise naar de salon waar de stem van haar moeder vandaan kwam, die af en toe een klokkenspelachtig lachje liet horen. Dat lachje baarde Françoise zorgen. Het bestond eigenlijk uit bevroren tranen. Als je die aan een touwtje bewoog, klonken ze als een klokkenspel.

Ze zat in de blauwe salon. Er was ook een groene, en een muzieksalon en een danssalon.

Haar moeder zat op de divan – zoals ze de ongemakkelijke blauwe sofa noemde – ze had de gele hoed op en had zelfs iets aan. Tegenover haar, met de rug naar Françoise toe, zat een man. Hij draaide zich half om toen ze binnenkwam.

‘Kijk eens, Frankie!’ zei haar moeder weer, nu met een stem als een badmintonpluimpje, helder als een mus. ‘Je vader is er.’

Hij was een heel mooie man, waardoor Françoise hem meteen al niet mocht.

Jean

Op het boekenschip, La Pharmacie Littéraire in de Champs-Élysées-haven van Parijs, was een bijna magische plek waar Jean Perdu meer van hield dan van welke andere plaats ook: het hoge ronde raam direct achter de afdeling ‘nostalgie van het onmogelijke’. Daar stonden remedies tegen de oorlog in je eigen hoofd en symptomen zoals ‘Had ik toch dit maar... Had ik dat toch maar niet...’

Als mensen nog net de literaire apotheek haalden, nam Jean Perdu hen mee naar die plek. ‘Gaat u toch zitten.’

Dat deden ze dan, angstig als bij een bezoek aan de dokter, terwijl Perdu het een en ander vroeg, eenvoudige vragen waarbij het niet zozeer op de antwoorden aankwam, maar meer op de melodieën in de stem. De ingehouden adem. De spanning in de schouders.

Moed en troost en zichzelf vergeven: Jean vond altijd het juiste boek voor de wonden en krassen op de ziel waar geen pillen en chirurgen voor bestonden, of plaatsen waar je kon reclameren. Hij had de literaire apotheek veertig jaar geleden, als achttienjarige, speciaal daarvoor gebouwd: voor de inmiddels 9837 geselecteerde boeken, bruikbaar bij 1501 aandoeningen die hij door de jaren heen zorgvuldig had gedefinieerd. Dit was zijn thuis, dit was de plaats waar Jean Perdu antwoorden vond. Zelfs op vragen die nooit iemand hem stelde.

Vandaag had hij echter grandioos gefaald.

Toen het meisje was weggestormd hadden Pauline en Perdu elkaar ontzet aangekeken.

‘Wat heb ik gedaan?’ had hij verschrikt gevraagd, en Pauline had heel Paulineachtig met haar macaron-ogen gerold, ‘*Tjeez*’ gesist en gezegd: ‘Betrekt het niet altijd meteen op jezelf als er in de wereld iets misgaat. Ze heeft een innerlijke strijd uit te vechten waar jij niets mee te maken hebt.’

‘Ze keek me aan alsof ik een oger ben.’

Pauline kon haar lach maar half verbijten. ‘Ze leest heel veel en weet dat je in geval van twijfel een oger kunt vertrouwen. Ze heeft Harper Lee gelezen. En Françoise Sagan.’

‘Maar Oskar Loerke waarschijnlijk niet.’

‘Wie weet? Ze heet trouwens Françoise, heeft je spreekuur gezien en vond je blijkbaar best acceptabel, genoeg om hierheen te komen. En hoor eens, voor wie houdt je jezelf? Atlas? Ik zou je in het geval van een atlassyndroom een boek kunnen adviseren, wil je het horen?’

‘Ik ken Per Petterson, dank je. Die heeft bij mij geen enkel effect, omdat ik geen atlassyndroom heb.’

‘En toch wil je ze allemaal redden? Stuk voor stuk?’

‘Liefst wel, ja.’

Jean Perdu wist dat sommige verhalen slechts voor een enkel mens werden geschreven, tot ergernis van de zakelijk ingestelde uitgevers. Maar die boeken voor enkelingen verlangden ernaar dat ze door die ene persoon werden opengeslagen, op die ene plaats, bij die ene zin die de ongelukkige exact op het fataalste moment van de ellendigste dag onder ogen gebracht moest worden. Jean Perdu deed er het zijne aan om te zorgen dat dat begraven alchemistische systeem functioneerde, en dat hij boeken en mensen die elkaar nodig hadden op tijd bij elkaar bracht.

Was hij naïef? Absoluut. Deed hij het toch? Natuurlijk.

En hij wist zeker dat hij die jonge mademoiselle op zijn minst een beetje had kunnen helpen. Als ze hem de kans had gegeven.

‘Weet je wat het ergste is van die obsessie van jou om iedereen te willen helpen?’ Pauline keek Perdu met fonkelende ogen aan.

‘Wat dan?’ informeerde hij behoedzaam. De woedeaanvallen van Pauline Lahbibi hadden een schaal van Richter op zich.

‘Dat ik zulke neigingen zelf ook heb. Je bent net zo besmettelijk als waterpokken, echt!’

‘Dat neem ik op in mijn kostbare verzameling van je abso-luut... exotische complimenten.’

Waterpokken. Instemmend knikje, goed, dat was helder.

‘Hoor eens, ik ga de boeken inpakken voor de woensdag-ronde,’ zei Pauline. ‘Zoek jij nog wat op voor madame Bomme?’

Zelfs na een jaar was het voor Jean Perdu nog altijd een won-der om haar stem te horen in de door boeken bevolkte buik van de *péniche*. Zo’n wonder waarbij je het idee hebt dat het maar geleend is, omdat het zo groot en glanzend is dat je je afvraagt wanneer het moment komt dat het uit je onhandige vingers glipt, omdat je te dom was om het echt goed vast te houden. Zijn eerste stagiaire. De eerste mens met wie hij sindsdien elke dag zijn diepste gedachten deelde. Eentje die boeken als ‘mijn vrienden’ betitelde. Pauline werkte te veel, vond Perdu, ze zou ook een paar vrienden van vlees en bloed moeten hebben. Maar hij paste er wel voor op om haar vaderlijk toe te spreken.

‘Ga je straks bij Marie langs?’ riep hij, terwijl hij tussen de keukenmeidenromannetjes zocht die hij had besteld voor madame Bomme en anderen met symptomen van suikergebrek van het brein.

‘Draagt de paus rode schoenen?’

‘Alleen op speciale feestdagen en de jouwe is pas zaterdag.’

Pauline Lahbibi kwam tevoorschijn uit de afdeling *La nostalgie du possible* en duwde de verschoven Fernando Pessoa-biografie van Tabucchi voorzichtig terug in zijn vak.

Ze had een helm in haar hand en een rode sjaal om haar hals. De meeste boeken voor de avondronde waren al opgeborgen in de zijkooffers van de Vespa, behalve de selectie lectuur voor madame Bomme en haar weduwenclub in de rue Montagnard. Perdu had ze ook zelf kunnen brengen omdat madame Bomme zijn buurvrouw op nummer 27 was, maar hij had vanavond een huwelijksconferentie-*rendez-vous* met Catherine. Dat had zijn

vrouw bedongen kort nadat ze getrouwd waren: ‘We houden allebei duidelijk meer van ons werk dan van wat ook. Daarom moeten we zorgen dat we regelmatig echt samen zijn, zodat we niet vergeten waar dit ding hier,’ ze had naar de mooie smalle ring van roségoud gewezen, ‘precies voor staat.’

Hij had willen protesteren, hij hield niet meer van zijn werk dan van haar, alleen... anders.

Catherine had Jean opgenomen met haar parelgrijze ogen.

‘Want ik hou heel veel van mijn werk,’ had ze gefluisterd, ‘en ik heb het mijne nodig zoals jij het jouwe om me mezelf te voelen.’

Catherine was beeldhouwster en bereidde haar tentoonstelling ‘*Eternité*’ – Eeuwigheid – voor. Als ze volledig in de greep was van inspiratie en creatieve impulsen sliep ze in haar atelier in het dertiende arrondissement, in het voormalige en nu verbouwde koelhuis Les Frigos.

Ze waren acht maanden getrouwd en ook dat vond hij een wonder. Jean Perdu was door wonderen omgeven en stapte daartussendoor als een oude ooievaar door de salade, zo voelde hij zich.

Dus: huwelijkskinderhoudsrendez-vous. Met alles erop en eraan, etentje, bioscoop, bar, ‘en kussen in donkere hoekjes’, daar had Catherine ook op gestaan.

‘Zal ik vanmiddag sluiten?’ vroeg Pauline. ‘Of verwacht je een groep bezwete Amerikaanse vrouwen die wanhopig in café Deux Magots naar de geest van Simone de Beauvoir hebben gestaard en zich nu verkijken op het woord *Pharmacie* en naar blarenpleisters vragen?’

‘Wat denk je dat ik in de kleine koelkast onder de kassa achter de Orangina bewaar?’

‘Goed, tot morgenmiddag, ik heb ’s morgens les op de boekhandelarenschool in Créteil. En geen taart, oké, of andere *cringy* dingen. Ik word alleen maar zeventien.’

‘Dan moet ik het vioolkwartet dus maar afzeggen?’

Ze rolde op haar onnavolgbare Pauline-manier met haar ogen en zette de helm op.

Hij duwde haar de stapel boeken voor madame Bomme in haar armen.

‘*Salut,*’ mompelde ze. ‘Maak jij de kassa op?’

‘Ik maak de kassa op.’

‘Speel je het straks klaar met de tieners?’

‘Mijn lieve waterpokkenpatiënte, ik bood tieners al leesmiddagen aan in de categorie expliciete kalverliefde toen *spicy romance* als genre nog niet eens bestond. Tot grote opluchting van hun ouders die gesprekken over voorlichting uit de weg gaan tot het te laat is.’

‘Dan is het goed. En je speelt niet meer voor oger voor kinderlijke klanten?’

‘Kan ik niet beloven.’

‘Prima. En plaant unne zoen op Catherine.’

Pauline koesterde haar Kurt Tucholsky-fase, ze praatte net als Lydia uit *Kasteel Gripsholm* Missingsch, hoog-Frans vermengd met Argot en duizend zelfverzonnen vloeken. En soms als Tucholsky zelf, meestal wanneer ze over Emile praatte, haar – Tja, wat? Of wie, en wie voor haar? ‘Hij is vriend, broer en komische opera voor me en ik laat hem alle etalages in mijn hart zien.’

Perdu hoopte in stilte dat Emile op een dag niet alleen de etalages in haar hart mocht bewonderen, maar dat de Bretonse havengendarme op een goede dag zelfs de winkel mocht binnengaan. Die twee draaiden nu al een jaar om elkaar heen.

Maar alles nam de tijd die het nodig had – tot het op de afdeling van het niet-meer-mogelijke belandde.

Ze zette een brutale pilotenzonnebril op en Perdu wist dat Pauline vandaag veel te zorgeloos over de boulevards zou stuiven, met haar fladderende rode sjaal tussen Renaults en bussen door zou slingeren en altijd als eerste een rotonde op zou schieten. Samen met een leger andere scooters, zwermen zoemende horzels, vlak langs buitenspiegels en glanzende lak.

Perdu keek door de patrijspoort omhoog naar de Pont Alexandre III. Geen meisje dat zich bedacht had en weer terugkwam. Hij moest trouwens de kratten boeken uitzoeken. Zo

kort voor de vakantie namen de bestellingen toe, alsof ouders doodsbenauwd waren dat zij en hun kinderen niet genoeg leesvoer zouden hebben.

Kafka en Lindgren, die door de jaren heen scheepskatten waren geworden, sloegen Paulines vertrek lichtelijk veront-rust gade vanaf het plekje op de Parijs-tafel vlak bij de kassa. Lindgren zat boven op Georges Perecs *Waarom verkoopt de groenteman geen sigaretten?* Kafka lag met zijn kin op Ernest Hemingway. Pauline had de Parijs-tafel ingevoerd met de zelf-verzekerde diagnose: ‘Iedereen zoekt in Parijs het Parijs waar hij van droomt en is wanhopig omdat hij het nergens vindt. Dus voilà, wij verlenen eerste hulp, *n’est-ce pas?*’

Met Pauline hadden een frisse wind en onverschrokken vernieuwingen hun intrede gedaan in de literaire apotheek, zoals de boekpaspoorten voor kinderen waarin ze na elk gelezen boek een stempel kregen als ze door de landen van Narnia, Fantasia of met Jules Verne in tachtig dagen om de wereld waren gereisd. En de zaterdagse voorleesuur-tjes van Marie die de kleinsten uit subversieve kinderboeken voorlas. Of het videoblog van Jean Perdu, het spreekuur, waarin hij zonder te hikkelen van de ze-nuwen nieuwe uitgaven probeerde te introduceren en uitlegde voor welke aandoeningen van het gemoed ze geschikt waren. Echt, Pauline had van de warrige digibeet Perdu, halverwege de vijftig, iemand gemaakt die veilig een video kon streamen zonder de laptop overboord te willen gooien.

Hij hoorde de Vespa ronken, het *meepmeep* van de toeter. SPOEDMEDICATIE had Pauline op de koffer op de achterkant geschreven waarin ze boeken transporteerde, en dat vond hij niet eens echt gelogen.

Toen was ze weg.

En óf hij een cringy ding voor haar had. Hij had de *Grote encyclopedie van kleine gevoelens – handboek voor literair farmaceuten* waar hij de afgelopen bijna twintig jaar aan had geschreven en waarin hij alles had opgenomen wat hij in de relatie tussen boeken en mensen had geobserveerd, van zijn Clairefontaine-schoolschriften overgezet in een irritant tekst-

programma dat aldoor de mooist verzonnen woorden wilde veranderen.

Hij had zich een bril laten aanmeten om achter de computer te kunnen werken – een vernederende procedure bij een veel te opgewekte opticien in St. Germain, die hem onbarmhartig het ouder worden vrolijk onder zijn neus wreef.

Het eindresultaat had hij in een sensationele oplage van drie exemplaren laten drukken.

Eén daarvan was voor Pauline. Samen met een stapel lege schoolschriften waarin ze haar eigen waarnemingen als boekhandelaar kon noteren, al die nieuwe, nog niet benoemde bestaanspijn in deze hyperbolische eeuw.

Jean Perdu liet zijn gedachten de vrije loop, terwijl hij de weekinventaris opmaakte en met de kassa vergeleek.

Françoise dus.

In de diepte van haar ogen had hij gezien hoe ze innerlijk door verwoeste landschappen dwaalde. Ze was dapper. Dapper en heel angstig. En vervuld van een ongelooflijke moed, groter dan zijzelf.

De boekenapotheker had iets wat zijn vader, Joaquim Perdu, ‘helderhoorzicht’ noemde. ‘Jij ziet en hoort alles, ondanks de muren waar de meeste mensen zich achter verschuilen. Je ziet alles wat hen zorgen baart, waar ze van dromen en wat ze missen.’

Jean Perdu lette niet zozeer op wat mensen zeiden, maar op wat ze niet zeiden.

Wat had Françoise niet gezegd?

Er was iets wat haar doodsbang maakte. Iets wat ze niet kon zeggen zonder zichzelf in alles wat haar leven inhield bloot te geven.

Veel verder kwam hij niet met zijn pogingen om zijn helderhoorzicht antwoorden af te troggelen, want er zwermde een groepje bezwete vrouwen door het schot, glazig als beboterde uien, die naar blarenpleisters vroegen. Terwijl ze daar met hun blote voeten zaten en hun gewonde hielen en tenen van pleisters voorzagen, klaagden ze erover dat Parijs helemaal niet voldeed

aan het beeld dat ze hadden gekregen, ze voelden zich vreselijk voor de gek gehouden.

‘Mag ik u dan misschien iets aanraden?’ vroeg Perdu en hij nam zich heilig voor Pauline te vertellen dat haar fantastische boekentafel voor iedereen die in Parijs zijn Parijs niet vond een schot in de roos was.

Een blarenpleister voor de kapotgelopen ziel zagezegd.

‘O gottegot, een metafoor-clusterbom,’ zou Max Jordan, de auteur, van die gedachte vinden. ‘Je weet waar zulke woord-monsters toe leiden.’

Monsieur Perdu glimlachte. Toen Max en hij elkaar vier jaar geleden ontmoetten, hadden ze allebei gevangengezeten in de kooi van een verstikkend leven.

Terwijl Perdu de blootsvoetse Amerikaanse vrouwen adviseerde, die elkaar nu geanimeerd en opgewekt hun aanwinsten lieten zien die ze bij een paar flessen rosé op het terras van het hotel tot zich zouden nemen (ja, hij had naar Pauline geluisterd en Engelse vertalingen van zijn favoriete Parijs-remedies in de collectie opgenomen), zag hij de buik van het boekenschip van vier jaar geleden voor zich.

‘Een boek is medicijn en medicus tegelijk,’ had hij de ondane, destijds eenentwintig jaar oude Maximilian Jordan – die van de ene op de andere dag beroemd geworden was – geprobeerd uit te leggen, nadat die Perdu erop had betrapt dat hij weigerde Max’ succesvolle novelle *De nacht* aan een klant te verkopen. ‘Te veel bijwerkingen,’ had hij verklaard, maar Max was bang geweest dat Perdu het werk afkeurde.

Max leed aan een writer’s block, vocht vertwijfeld om erkenning van zijn kwaadaardige vader en zat zo vol gevoelens dat hij aan zichzelf ten onder ging. Hij was het absolute tegendeel van Perdu, die zo bevroren was als een planeet van ijs.

‘Het stelt diagnoses en is therapie. De juiste roman combineren met de passende aandoening: dat is de manier waarop ik boeken verkoop.’

‘Ik begrijp het,’ had Max gelogen. ‘Mijn roman is de tandarts terwijl madame een gynaecoloog nodig heeft?’

‘Eh... nee.’

‘Nee?’

‘Boeken zijn niet alleen genezers. Er zijn romans die liefdevolle levensgezellen zijn. Sommige zijn een dringend noodzakelijke oorvijs. Andere een vriendin die een voorverwarmd badlaken om je heen slaat als je in de herfst melancholiek bent. En sommige... Tja. Sommige zijn roze suikerspinnen, prikkelen het brein voor drie seconden en laten een gelukzalig niets achter. Als een vurige, snelle affaire.’

‘Mijn *De nacht* behoort dus tot de onenightstands in de literatuur? Het is een hoertje?’

Wat was Max geschokt geweest. En wat had Perdu zichzelf met zijn voorbeelden ontzettend ongevoelig gevonden.

Metafoor-clusterbommen dus.

Ze waren vrienden geworden, en Jean Perdu verkocht mensen nog altijd niet de boeken die ze wilden, maar die ze nodig hadden.

Hij dacht aan Françoise, vroeg zich nog steeds af wat haar zo bang maakte en hield daar pas mee op toen de eerste jongeren met leeshonger het schip enterden. Vol verlangen tussen Mr Darcy en Mr Spicy meanderend naar iets wat hun leven als een katapult de slinger zou geven om te worden wat ze dolgraag eindelijk wilden zijn.